

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۰/۵/۲۲

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی رابطه بین اعتقادات دینی والدین با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در دروس دینی و عربی دوره متوسطه اول شهرستان مشکین شهر در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰

فرزانه صادقی^۱، شبنم گیاهی^۲، رحیمه ولیزاده^۳

۱- کاردانی دینی و عربی، دبیر آموزش و پرورش، مدرسه پروین اعتصامی، آموزش و پرورش، مشکین شهر، اردبیل، ایران،

کدپرسنلی: ۵۱۸۷۷۳۴۱

۲- لیسانس ادبیات فارسی، دبیر آموزش و پرورش، مدرسه پروین اعتصامی، آموزش و پرورش مشکین شهر، اردبیل، ایران،

کدپرسنلی: ۵۱۸۸۰۳۰۶

۳- لیسانس علوم تجربی، دبیر آموزش و پرورش، مشکین شهر، اردبیل، ایران، کد پرسنلی: ۵۱۸۷۲۷۶۹

Email: farzanehsadegi6@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین اعتقادات دینی والدین با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در دروس دینی و عربی دوره متوسطه اول شهرستان مشکین شهر در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ انجام گرفته است. روش پژوهش توصیفی پیمایشی بود. جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان دختر مقطع اول متوسطه شهرستان مشکین شهر بودند که تعداد آن ها ۳۴۵۹ نفر بود که از بین آن ها تعداد ۳۸۴ نفر دانش آموز دختر و والدین آن ها جهت بررسی اعتقادات دینی به روش نمونه گیری تصادفی - خوشه ای انتخاب گردید. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش، شامل دو پرسشنامه اعتقادات دینی زارع و امین پور (۱۳۹۰) و پرسشنامه وضعیت درسی (CIS) کلر و سوییا (۱۹۹۳) می باشد. روایی پرسشنامه ها توسط صاحب نظران تأیید شد و پایایی پرسشنامه ها با توجه به محاسبه ضریب آلفای کرونباخ به ترتیب برابر ۰/۸۷ و ۰/۸۴ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل از روش های آماری توصیفی و آمار استنباطی (آزمون تی)، استفاده شد. یافته های پژوهش نشان داد که اعتقادات دینی والدین بر انگیزه و میزان یادگیری دانش آموزان در دس دینی و عربی دوره متوسطه اول شهرستان مشکین شهر تاثیر مثبت و معنی داری دارد.

کلید واژه ها: اعتقادات دینی والدین، انگیزه، میزان یادگیری دانش آموزان، درس دینی و عربی، دوره متوسطه اول، شهرستان مشکین شهر

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۷۸۶-۲۹۸۰

۱-مقدمه

خانواده اولین بذر تکوین رشد فردی و بنای شخصیت را در انسان فراهم می‌سازد. فرد در خانواده زبان می‌آموزد، ارزش‌های اخلاقی را کسب می‌کند، روابط اجتماعی با دیگران را می‌آموزد و اصول و قواعد دینی را یاد می‌گیرد. خانواده به عنوان فیلتری برای عقاید، ارزش‌ها و نگرش‌های مربوط به فرهنگ یک جامعه را به شیوه‌ی بسیار اختصاصی و انتخابی به فرد ارائه می‌دهد. بی‌تردید باید گفت که شخصیت، نگرش‌ها، طبقه اجتماعی، اقتصاد، مذهب، وابستگی نسبی خانوادگی تحصیل و جنس والدین خانواده بر نحوه‌ی ارائه ارزش‌ها و میزان‌های اخلاقی به فرزندان تأثیر خواهد گذاشت (افشارکهن و رضائیان، ۱۳۹۷).

اعتقادات والدین از نوع مذهبی و دینی بر خانواده بر فرزندان خود اثرات مشخص می‌گذارد. داشتن والدین معتقد به مسائل مذهبی و دینی فرزندان معتقد بار آورده و می‌تواند در زمینه تحصیل و آموزش در درس مذهبی و دینی علاقمند کند. از سوی دیگر تعلیم و تربیت فرآیندی است پر دامنه وقت گیر در عین حال پرتیرترین دستاورد انسان می‌باشد. انگیزه حالت کلی تمایل به انگیزه و یادگیری است و در حالت اختصاصی نیست بلکه به روش خاص می‌باشد. دادن موضوعات درس با زندگی روزمره و تجارب گذشته بخش مهمی از تحرک حسی کنجکاوی و سوق دادن علایق باعث می‌شود و دانش آموزان محور فعالیت‌های آموزشی قرار گرفته و برای یادگیری رغبت و انگیزه و کنجکاوی لازم را پیدا می‌کند. نمی‌توان به دانش آموزان بدون قوت قلب و هدف‌ها در سطح متوسط و تقویت حس موفقیت در آن‌ها انتظار داشت تا به هدف‌های بزرگ و والا نایل آیند باید علایق دانش آموزان را مورد توجه قرار داد. تقویت خودپنداری در تعلیم و تربیت باید مورد توجه قرار گیرد. دانش آموزانی که طعم موفقیت را تاکنون نچشیده‌اند و باور ندارند نمی‌توانند اعتماد به نفس لازم برای انگیزه و یادگیری و تغییر را کسب کنند. آنچه مهم است یادگیری ایجاد انگیزه در افراد و سپس کتاب‌های جدید تألیف و بعد از آن یادگیری با هم زیستن است. آنچه معلمان باید بدانند و مورد توجه قرار دهند حیطه عاطفی می‌باشد تا بر اساس آن بتوانند با ایجاد باورها و نگرش‌های مثبت در دانش آموزان بوجود آورند تا به امر تحصیل و پیشرفت توجه کنند (یوسفی و تجربه کار، ۱۳۹۴).

یادگیری نیز به عنوان یک نوع رفتار فردی تحت تأثیر انگیز شخصی است. از این رو اولین و مهمترین مطلبی که در امر یادگیری مطرح است مسئله انگیزش است. رفتار انسانی تابع آموخته‌های او است و اگر یادگیری، پایه و اساس آموزش دانسته شود باید مشخص گردد که انسان چگونه می‌آموزد تا بتوان برنامه‌های آموزشی را طوری طراحی کرد که یادگیری را برای او موثر و آسانتر سازد. اعتقادات دینی به عنوان یکی از ابعاد انسانیت شامل آگاهی و خودشناسی می‌شود. بی‌لوثا معتقد است دین، نیاز فراتر رفتن از خود در زندگی روزمره و یکپارچه شدن با کسی غیر از خودمان است، این آگاهی ممکن است منجر به تجربه‌های فراتر از خودمان است. به نظر می‌رسد اعتقادات دینی از روابط فیزیکی و شناختی فرد با محیط پیرامون خود فراتر رفته و وارد حیطه شهودی و متعالی دیدگاه فرد به زندگی خود می‌گردد. این دیدگاه شامل همه رویدادها و تجارب فرد می‌شود که تحت تأثیر یک نگاه کلی قرار گرفته‌اند. فرد می‌تواند از این اعتقادات برای چارچوب دهی و تفسیر مجدد تجارب خود بهره‌گیرد. این فرآیند قادر است از لحاظ پدیدارشناختی به روی داده‌ها و تجارب فرد معنا و ارزش شخصی بیشتری بدهد (نازل، ۲۰۱۶).

مساله موجود، عدم انگیزه کافی در دانش آموزان به دروس دینی و عربی می‌باشد. دانش آموزان در مقطع متوسطه اول با توجه به علل مختلف به دروس دینی و عربی کسل و بی‌انگیزه می‌باشند. دیده شده که برخی از دانش آموزان در مورد این دروس اظهاراتی را بیان کرده‌اند؛ از جمله لازم نبودن این دروس در زندگی و شغل، دوست نداشتن برخی اخلاقیات قوم عرب و ربط آن به زبان عربی (البته رفتارهای عرب جاهلیت)، عدم استفاده آن در امور روزمره و غیره. عوامل مختلفی می‌تواند جز عوامل

۱. Nasel

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

مؤثر در این قضیه باشد؛ ازجمله (روش تدریس معلم دینی و عربی، امکانات آموزشی، محتوی کتب درسی و غیره). اما نقش والدین در ایجاد انگیزه دانش آموزان به دروس دینی و عربی را نباید فراموش کرد. داشتن والدین با اعتقادات دینی و انجام مناسک مذهبی (خواندن قرآن، نماز و روزه و ...) در خانواده می تواند در انگیزه فرزندانشان در دروس دینی مؤثر باشد. برای بالا بردن انگیزه و علاقه مندی دانش آموزان به دروس دینی و به خصوص عربی بر عوامل مختلف باید کار شود. معلمین و روش تدریس آنان تأثیرات بسیار زیادی می توانند داشته باشند که در این مقوله نمی گنجد. در زمینه اعتقادات دینی، چندین تحقیق صورت گرفته و در زمینه ایجاد علاقه به درس دینی و عربی نیز تحقیقاتی انجام گرفته است. اما در زمینه تأثیر اعتقادات دینی والدین بر انگیزه دختران به دروس دینی و عربی به صورت مطلوب تجزیه و تحلیل و تحقیقی انجام نگرفته است.

از سوی دیگر کوشش در جهت آشنایی فضای مدرسه با مقوله اعتقادات دینی یکی از اهداف و ضرورت های پژوهش حاضر است. اهمیت و ضرورت طرح موضوع اعتقادات دینی، از جهات مختلف در عصر جدید احساس می شود. یکی از این ضرورت ها در عرصه انسان شناسی، توجه به بعد معنوی انسان از دیدگاه دانشمندان. از طرف دیگر، از آنجایی که شرط مهم برای رشد و شکوفایی هر جامعه ای وجود افراد آگاه، کارآمد و خلاق است، لذا پرورش و تقویت انگیزه سبب ایجاد انرژی و جهت دهی مناسب رفتار، علایق و نیازهای افراد در راستای اهداف ارزشمند و معین می شود (حسن زاده و مهدی نژاد گرجی، ۱۳۹۳). هم چنین دین مبین اسلام همواره انسان را به سوی کمال و پیشرفت فراخوانده است. امیرالمومنین علیه السلام می فرمایند: هرکس دو روزش مثل هم باشد و پیشرفت نکرده باشد، ضرر کرده است. یادگیری و انگیزه دانش آموزان از انگیزه های اجتماعی مهم، تأثیر بسیاری بر رشد و توسعه ملی دارد. نظر به اینکه توسعه ی جامعه در دنیای کنونی در گرو توسعه و پیشرفت علمی و فرهنگی افراد و مخصوصاً جوانان که ذخیره های انسانی و فکری کشورمان هستند می باشد، اهمیت توجه به جنبه های مؤثر در رشد و تعالی آنان در تعلیم و تربیت بیش از پیش روشن می شود. همچنین الگو بودن پدر و مادر در خانواده نیز چه برای پسر و دختر از نظر اعتقادات و اخلاقیات ثابت شده است و چه بسا تحقیقاتی در زمینه تربیت دینی والدین بر فرزندان صورت گرفته است. با توجه به تأثیر زیاد خانواده محیط تربیتی فرزندان از پدر و مادر که اولین مربی و الگوی آنان می باشند با توجه به نظریه بندورا در الگوی یادگیری مشاهده ای که یادگیری با الگوسازی صورت می گیرد. والدین با اعتقادات دینی خود بر انگیزه و میزان یادگیری فرزندان می تواند الگوی خوبی بوده و مؤثر باشد. از دیگر دلایل اهمیت موضوع تحقیق مواجه بودن با مسائل نظام آموزشی دانش آموزان دوره متوسطه اول و دوم نسبت به دروس دینی و عربی و بی علاقه بودن و در یادگیری این درس از خود کوتاهی نشان می دهند. دلیل محکمی برای یادگیری این درس نمی یابند برای رفع این مشکلات و ایجاد علاقه مندی در دانش آموزان تلاش هایی صورت گرفته است که کافی نبوده است. با توجه به اینکه دروس دینی و عربی از دروس ثابت در دوره متوسطه اول و حتی در دوره متوسطه دوم جزء دروس اصلی رشته انسانی می باشند اهمیت یادگیری این دروس را دو چندان می کند. لازم است در این زمینه بررسی های لازم صورت بگیرد. بنابراین پژوهش حاضر با هدف تأثیر اعتقادات دینی والدین بر وضعیت درسی دانش آموزان در دروس دینی و عربی دوره متوسطه اول شهرستان مشکین شهر انجام گرفته است.

۲- روش

روش پژوهش حاضر از لحاظ هدف؛ کاربردی و از لحاظ نحوه اجرا، توصیفی - پیمایشی می باشد. جامعه آماری پژوهش، کلیه دانش آموزان دختر دوره متوسطه اول همراه مادران خود که در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ در شهرستان مشکین شهر مشغول به تحصیل بودند که تعداد آن ها ۳۴۵۹ نفر بود. بر اساس فرمول کوکران تعداد ۳۸۴ دانش آموز دختر متوسطه اول به

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

همراه مادرانشان به نسبت پایه های تحصیلی هفتم، هشتم و نهم به روش تصادفی - خوشه ای به عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب گردیدند.

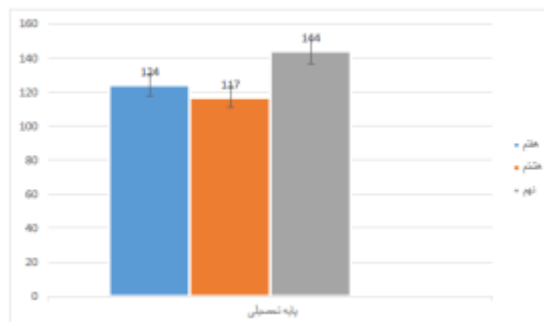
ابزار اندازه گیری شامل؛ ۱- پرسشنامه اعتقادات دینی زارع و امین پور (۱۳۹۰) برای والدین استفاده شده که به ۳۸۴ والد (پدر یا مادر) دانش آموزان دختر منتخب در نمونه توزیع گردیده که ابتدا بالای هر پرسشنامه کد گذاری شده تا همان کد به دانش آموزان همان والد داده شده تا نتایج، بهتر بررسی شود. در این پرسشنامه از ۲۶ گویه که هدف آن سنجش میزان اعتقادات دینی می باشد. مولفه های پرسشنامه در عامل (۱) سوال های ۱ تا ۱۱ مشارکت دینی را بررسی می کند. عامل (۲) سوال های ۱۲ تا ۱۸ که پایبندی به اعتقادات دینی و عامل (۳) سوال های ۱۹ تا ۲۶ رعایت مسائل شرعی را بررسی می کند. گزینه های بکار رفته بر اساس طیف لیکرت پنج گزینه ای (از خیلی زیاد تا اصلا) می باشد که به ترتیب نمره ۴-۲-۳ و ۰ را به خود اختصاص داده است. حد پایین نمره صفر و حد متوسط ۵۲ و حد بالا ۱۰۴ می باشد. در پژوهش صائبی (۱۳۹۱) آلفای کرونباخ با ضریب پایایی حاصله برابر ۰/۸۷ بدست آمده است.

جهت بررسی وضعیت درسی دانش آموزان از پرسشنامه انگیزه و میزان یادگیری کالر و سوپیا (۱۹۹۳) استفاده گردید که از ۳۴ گویه و ۴ مولفه؛ علاقه (گویه های ۱، ۱۰، ۱۵، ۲۱، ۲۶)، ارتباط (گویه های ۲، ۵، ۸، ۱۳، ۲۰، ۲۳، ۲۵، ۲۸، ۲۴)، اطمینان (گویه های ۳، ۶، ۷، ۹، ۱۴، ۳۰، ۳۳، ۳۴) و رضایت (گویه های ۱۲، ۱۶، ۱۱، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۲، ۲۷، ۳۱ و ۳۲) تشکیل شده است. این پرسشنامه بر درجه بندی پنج گانه لیکرت (از کاملا موافقم = ۵ تا کاملا مخالفم = ۱) صورت بندی شده است. این پرسشنامه در تحقیق غزنوی (۱۳۸۶) از نظر روایی و پایایی مورد بررسی قرار گرفته و روایی صوری آن تأیید گردیده و آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۸۴ بدست آمده است.

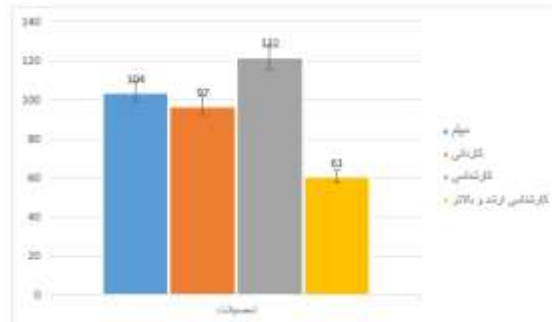
جهت تجزیه و تحلیل داده ها؛ در بخش آمار توصیفی از جداول، نمودارها، درصد فراوانی و ... استفاده گردیده و در بخش تحلیل های استنباطی به منظور بررسی سوالات پژوهش از آزمون کمترین توان دوم جزئی (PLS) به منظور تعیین سطح معناداری پاسخ های پرسش شوندگان به تاثیر اعتقادات دینی والدین بر وضعیت درسی دانش آموزان در دروس دینی و عربی دوره اول متوسطه در شهرستان مشکین شهر استفاده شده است.

۳- یافته ها

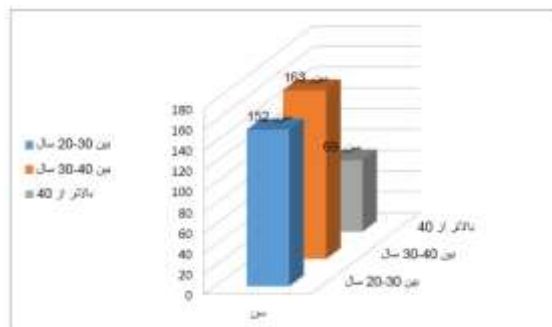
یافته های توصیفی پژوهش به صورت نمودارهای زیر می باشد:

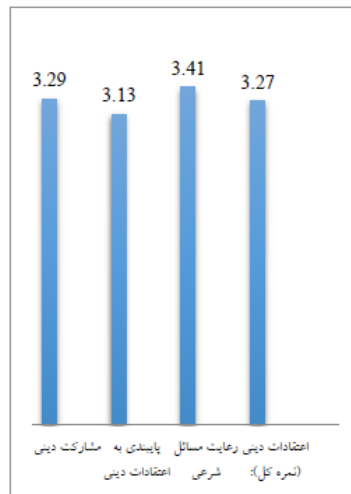
نمودار (۱): فراوانی پایه تحصیلی پاسخ دهندگان

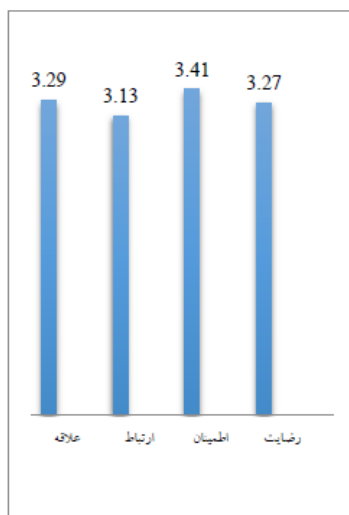
نمودار (۲): فراوانی تحصیلات والدین پاسخ دهندگان

نمودار (۳): فراوانی سن والدین پاسخ دهندگان

نمودار (۴): میانگین و انحراف معیار اعتقادات دینی والدین

نمودار (۵): میانگین و انحراف معیار وضعیت درسی

جدول (۱): آزمون کالموگراف اسمیرنوف مبنی بر نرمال بودن داده‌ها (اعتقادات دینی)

ردیف	ابعاد	تعداد	آزمون کالموگراف اسمیرنوف	سطح معناداری
۱	مشارکت دینی	۳۸۴	۰/۹۱۳	۰/۳۱۶
۲	پایبندی به اعتقادات دینی	۳۸۴	۱/۷	۰/۴۲۴
۳	رعایت مسائل شرعی	۳۸۴	۰/۳۹۹	۰/۲۳۳
۴	اعتقادات دینی کل	۳۸۴	۱/۱۶	۰/۱۱۹

جدول (۲): آزمون کالموگراف اسمیرنوف مبنی بر نرمال بودن داده‌ها (وضعیت درسی)

ردیف	ابعاد	تعداد	آزمون کالموگراف اسمیرنوف	سطح معناداری
۱	علاقه	۳۸۴	۱/۳۵	۰/۱۱۴
۲	ارتباط	۳۸۴	۱/۴۴	۰/۳۰۷
۳	اطمینان	۳۸۴	۰/۳۸۹	۰/۰۱۶
۴	رضایت	۳۸۴	۰/۵۵۳	۰/۲۸۹
۵	وضعیت درسی کل	۳۸۴	۰/۸۰۴	۰/۴۰۷

با توجه به سطوح معناداری به دست آمده در جداول (۱) و (۲) که بالاتر از ۰/۰۵ می باشد نشان می دهد که تمام داده‌ها نرمال هستند و می توان از آزمون پارامتریک استفاده کرد.

جدول (۳): اثرات مستقیم، آماره t و نتیجه فرضیه‌های تحقیق

فرضیه‌های تحقیق	ضریب مسیر (β)	آماره t	نتیجه فرضیه
اعتقادات دینی ← علاقه	۰/۷۸۰	۳/۳۹۵	تائید
اعتقادات دینی ← ارتباط	۰/۲۰۶	۳/۰۲۸	تائید
اعتقادات دینی ← اطمینان	۰/۳۳۵	۷/۳۵۹	تائید
اعتقادات دینی ← رضایت	۰/۲۵۳	۳/۰۴۷	تائید
اعتقادات دینی ← وضعیت درسی	۰/۴۰۲	۴/۲۶	تائید

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۷۸۶-۲۹۸۰

فرضیه اصلی: اعتقادات دینی والدین بر وضعیت درسی دانش آموزان در دروس دینی و عربی دوره متوسطه اول شهرستان مشکین شهر تاثیر مثبتی دارد. طبق نتایج بدست آمده از جدول (۳)، اعتقادات دینی والدین در سطح ۹۹٪ بر وضعیت درسی دانش آموزان تاثیر معناداری دارد (آماره t خارج از بازه منفی ۲/۵۸ تا مثبت ۲/۵۸ قرار گرفته است). با توجه به ضریب مسیر می توان گفت تاثیر اعتقادات دینی والدین بر وضعیت درسی دانش آموزان در دروس دینی و عربی متوسطه اول شهرستان مشکین شهر مثبت و معنادار می باشد. بنابراین با بالا رفتن اعتقادات دینی والدین، وضعیت درسی دانش آموزان در دروس دینی و عربی نیز بالا می رود.

فرضیه های فرعی (۱-۴): اعتقادات دینی والدین بر ابعاد (علاقه- ارتباط - اطمینان و رضایت) دانش آموزان در دروس دینی و عربی دوره متوسطه اول شهرستان مشکین شهر تاثیر دارد. طبق نتایج بدست آمده از جدول (۳)، ابعاد (علاقه، ارتباط، اطمینان و رضایت) در سطح ۹۹٪ بر در دروس دینی و عربی دانش آموزان تاثیر معناداری دارد (آماره t خارج از بازه منفی ۲/۵۸ تا مثبت ۲/۵۸ قرار گرفته است). با توجه به ضریب مسیر می توان گفت تاثیر اعتقادات دینی والدین بر علاقه، ارتباط، اطمینان و رضایت دانش آموزان در دروس دینی و عربی متوسطه اول شهرستان مشکین شهر مثبت و معنادار می باشد. بنابراین با بالا رفتن اعتقادات دینی والدین، انگیزه و میزان یادگیری دانش آموزان در دروس دینی و عربی نیز بالا می رود.

۴- نتیجه گیری

نتایج نشان داد اعتقادات دینی والدین بر وضعیت درسی دانش آموزان در دروس دینی و عربی دوره متوسطه اول شهرستان مشکین شهر تاثیر مثبتی دارد. حاجی تبارفیروزجائی و همکاران (۱۳۹۹) به این نتیجه رسیدند که اعتقادات دینی با انگیزه یادگیری رابطه مثبت معنادار وجود داشت. پژوهش عابدی و همکاران (۱۳۹۹) نتایج نشان داد که بین نگرش مذهبی و عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت و معنیداری وجود دارد ولی بین انگیزه یادگیری و عملکرد تحصیلی دانشجویان رابطه معنیداری وجود ندارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که متغیر نگرش مذهبی پیش بینی کننده عملکرد تحصیلی دانشجویان بود. زینال پور (۱۳۹۷) یافته های تحقیق (شیوه های آموزش های مذهبی مادر) در ۴ عامل اصلی و ۱۶ عامل فرعی به شرح ذیل دسته بندی شدند: الگوسازی (شامل باورها و انجام عملی مادر به اصول دین، رعایت فروع دین، رعایت آموزه های اسلامی در خانواده)؛ سبک زندگی (فراهم سازی موقعیت، جلسات مذهبی خانوادگی، حفظ فرهنگ اسلامی، تربیت دینی)؛ رسانه های آموزشی (شامل استفاده از فیلم های آموزشی مذهبی، نرم افزارهای مذهبی و قرآنی، استفاده مناسب از برنامه رادیو و تلویزیون، کتاب و تلفن همراه)؛ حضور در اماکن و برنامه های مذهبی (شامل شرکت در مساجد و حضور در اعیاد و عزاداری های دینی به همراه کودکان شرکت در اعیاد مذهبی، شرکت در مراسم مذهبی (سوگواری پیامبران و ائمه و برنامه های رحلت و سفرهای زیارتی). نتایج بدست آمده نشانگر ضرورت توجه بیشتر والدین به موضوع آموزش های دینی و مذهبی با توجه به فاصله نسلی و تغییرات جدید جامعه در حوزه فرهنگی می باشد. پژوهش مولازاده و همکارانش (۱۳۹۷)، نتایج نشان داد موفقیت تحصیلی بر اساس معدل تحصیلی با ابعاد هوش معنوی ارتباط داشت اما امتیاز انگیزه یادگیری با اعتقادات دینی ارتباط معنیداری نداشت. در پژوهش باقری، نمازیان و امیری (۱۳۹۶)، یافته های پژوهش حاضر نشان می دهد که بین اعتقادات دینی با خلاقیت و انگیزه یادگیری در بین کلیه دانش آموزان ناحیه یک کرمان رابطه معنی داری وجود دارد. در تبیین این یافته ها می توان بیان کرد اهمیت و نقش والدین بر انگیزه دانش آموزان بسیار اساسی است و محیط خانه و خانواده، سن و تحصیلات والدین از عوامل مهم و تأثیرگذار بر انگیزه و یادگیری و خود پنداره فرزندان است به همین دلیل بسیاری از مشکلات روانی و تحصیلی دانش آموزان در بستر خانواده به وجود می آید و باعث آسیب رساندن به روند تحصیلی دانش آموز می شود. خانواده ای که در آن امنیت عاطفی برقرار است، فرزندان نیز در سلامت روان به سر خواهند برد و در همه عرصه ها به خصوص تحصیل موفق خواهند بود. مذهب نیز در سلامت روانی افراد تأثیر مهمی دارد. اعتقادات مذهبی والدین (جهت گیری درونی) بر

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

انگیزه دانش آموزان تأثیر مثبت و معناداری دارد. اگر افراد مایل هستند که برای پیشرفت تحصیلی فرزندانشان مؤثر واقع شوند و محیط مناسب در محدوده خانواده برای فرزندشان بوجود آورند، باید قبل از ازدواج به فکر باشند و با افرادی ازدواج کنند که از نظر اعتقادات مذهبی (جهت گیری درونی) با آن ها هماهنگ تر هستند. که در این صورت امنیت عاطفی فضای خانواده را پر می کند و فرزندان این خانواده به خصوص در سنین حساس نوجوانی بازده تحصیلی بهتری را دارا خواهند بود.

از آنجایی که شرط مهم برای رشد و شکوفایی هر جامعه ای وجود افراد آگاه، کارآمد و خلاق است، لذا پرورش و تقویت انگیزه پیشرفت سبب ایجاد انرژی و از جهت دهی مناسب رفتار و علائق و نیازهای آنان در راستای اهداف ارزشمند و معین شده، از سوی دیگر دین و مذهب قسمت عمده ای از هویت شخص است و به فرد کمک کرده تا چارچوب و مبنای ارزش را در اختیار داشته و با کمک آن بتواند انگیزه و یا به عبارت دیگر بهترین انگیزه درونی و بیرونی خود را در جهت زندگی سعادت‌مندان در ابعاد گوناگون آن به درستی هدایت کند. دین به عنوان نیروی حمایت کننده در کاهش فشار زندگی، افزایش عشق و علاقه به دیگران، تعهد و پایبندی و مسولیت به امور و امید به آینده معرفی شده است که می تواند نقش تعیین کننده در مسولیت پذیری دانش آموزان در امور تحصیلی خود و کاهش استرس آن ها در زمان امتحانات باشد. سابقاً (و همکاران ۲۰۲۲)، در تحقیقی به این نتیجه رسیدند که دانش آموزانی که اعتقادات دینی قوی تری داشتند نسبت به دانش آموزانی که اعتقادات مادی گرا داشتند، روحیه آماده تری برای کسب تجربیات جدید، یادگیری و اهداف جدید داشتند و نسبت به مسائل و مشکلات کمتر نگران بودند. به طور کلی اعتقادات دینی چیزی است که برای انگیزه و یادگیری و آرزوهایمان همچنین ظرفیت معنایی، بینشی و ارزش خود، از آن استفاده می کنیم. اعتقادات دینی گفتگو مابین عقل و احساس را آسان می کند. اعتقادات دینی در مورد علم مدیریت خود و مسولیت در مقابل خویشتن است. همچنین در مورد توانایی تشخیص چیزهایی که می توانیم انجام دهیم یا راه هایی که می توان مشکلات را از طریق آن حل کرد، بحث می کند.

همچنین افراد را از حیث اعتقادات دینی میتوان به دو گروه دارای اعتقادات دینی قوی و دارای اعتقادات دینی ضعیف تقسیم کرد و در مقایسه کوتاهی رفتار افراد دارای اعتقادات دینی قوی و افراد دارای اعتقادات دینی ضعیف را می توان اینگونه بیان کرد: افراد دارای اعتقادات دینی قوی: هرگز دیگران را برای چیزی سرزنش نمی کنند و همیشه مسولیت اعمالشان را می پذیرند. چیزی را برای از دست دادن ندارند. درک کرده اند که نمی توانند مالک هر چیزی باشند و برای اینکه حس خوبی درباره خودشان داشته باشند نیازی به تأیید دیگران ندارند افراد دارای اعتقادات دینی ضعیف و قتی که از دیگران خطایی سر می زند، به خاطر ترس از مسؤل شناخته شدن و از دست دادن موقعیت شان، آن ها را سرزنش می کنند و بنابراین، از دیگران تأییدیه می گیرند. برای آنکه از مدیر خود تأییدیه بگیرند حاضرند دست به هر کاری بزنند. هرچندعلم، توسعه و پیشرفت نیاز اولیه بشر امروزی است، ولی باید دانست که علم به خودی خود، ضامن حل بسیاری از مسائل و مشکلات آینده ای که ما با آن ها مواجه خواهیم شد نیست، تنها نیروی فوق العاده و قدرتمند خلاقیت است که می تواند مسائل و مشکلات را به طرز خارق العادهای از سر راه بشر بردارد لازمه داشتن خلاقیت برای دانش آموزان انگیزه است. با توجه به این مطالب می توان گفت که اعتقادات مذهبی توانایی های مختلفی به دانش آموزان می دهد از جمله منجر به افزایش انگیزه و یادگیری در آن ها می شود.

با توجه به نتایج بدست آمده پیشنهاد می شود؛ با برگزاری کارگاه های آموزشی مانند شیوه های نوین آموزش اعتقادات دینی به والدین و کارگاه های فرهنگی علمی، در رشد و ارتقای اعتقادات دینی والدین و همچنین بهبود انگیزه دانش آموزان مؤثر واقع شوند. توجه به تمرین، افزایش انگیزه و مهارت های برقراری مؤثر برای دانش آموزان که با والدین در تعامل هستند بسیار ضروری است. برنامه های مناسب جهت روزآمد نگاه داشتن اعتقادات دینی مادران از نظر موضوع مورد انگیزه و یادگیری دروس دینی و عربی و شیوه های آموزش اثربخش (از قبیل کارگاه های نوین آموزشی در قالب بازآموزی و آموزش مداوم و مشاوره به طور اخص). تنظیم برنامه های آموزشی مادران به گونه ای که از خلال این برنامه ها، دانش آموزان بتوانند با انواع جهت گیری

¹. SABIQ

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

دینی و ابعاد مختلف باورهای دینی بیشتر آشنا شوند. با توجه به تأثیر اعتقادات دینی مادر توصیه می شود، مادر، مربیان تربیتی و معلمان و نیز مشاوران در راستای افزایش انگیزه دانش آموزان دختر در دروس دینی و عربی دوره متوسطه اول در شهرستان مشکین شهر دانش آموزان و نیز عمل آگاهانه و مبتنی بر انگیزه های درونی دانش آموزان بین مفاهیم و معیارهای دینی در جریان انگیزه و یادگیری، مورد بازشناسی قرار گیرد. مثلاً آسیب های تربیت دینی (دو قطب): کمال گرایی سهل انگاری و حالت سلامت این دو قطب عبارتست از: سهل گیری که کمال را برای فرد در حد وسط و حد توان او می جوید. مرید پروری تک روی و حالت سلامت این دو قطب عبارتست از: الگوپردازی: مربی نه تنها در ورای معیارها قرار ندارد بلکه مطابق با معیارهاست. خرافه پردازی - راززدایی و حالت سلامت این دو قطب عبارتست از: حق باوری: حق نه خرافه است و نه به ضرورت، از هرگونه رازآمیزی به دور است و ... بازنگری در محتوای موجود در تربیت دینی دانش آموزان توسط متخصصان و تعیین نکات مثبت و منفی آن. والدین مهارت های ارتباطی خود را بهبود بخشند تا بتوانند ارتباط بهتری با فرزندان خود برقرار کنند و کیفیت و نحوه به وجود آمدن این ارتباط به خصوص برای دانش آموزان که احساس دل بستگی بیشتری نسبت به روابط انسانی با مهارت های ارتباطی دارد بسیار ضروری است. هماهنگی آموزش و پرورش با صدا و سیما و دیگر رسانه ها، در خصوص اجرای شیوه های جدید در عرضه برنامه هایی به منظور تقویت باورهای دینی دانش آموزان، نظر سنجی از فرزندان و همراه کردن روش های تقویت باورهای دینی خانواده با ویژگی ها، نیازها و سلیق آن ها. خانواده ها می توانند برای این امر به برقراری روابط دوستانه با فرزندان خود بپردازند و از این طریق با روحیات و سلیق آن ها بیشتر آشنا شوند. توجه جدی به شیوه های آموزشی خانواده در زمینه تقویت باورهای دینی فرزندان از سوی مدارس، افزایش سطح معلومات و آگاهی های مادر جهت پاسخگویی به ابهامات دینی فرزندان از طریق مطالعه کتب اعتقادی و مذهبی، استفاده از اصول منطبق بر روانشناسی و دستورات دینی در کلاس های آموزش خانواده از سوی نظام های آموزشی، آموزش نحوه برقراری روابط دوستانه با فرزندان به خانواده ها از طریق ارائه راهکارهای کاربردی جدید و به روز در این زمینه، تماس مرتب و مستمر والدین با مسئولان مدرسه از طریق برگزاری جلسات و کارگاه های آموزشی مرتبط در این زمینه برای خانواده ها، جلوگیری از بوجود آمدن تعارضات بین خانه و مدرسه و هماهنگی این دو نهاد در زمینه تقویت اعتقادات دینی از طریق برگزاری جلسات آموزشی برای خانواده ها و ...

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۵-منابع

- افشار کهن، جواد و رضائیان، محمود. (۱۳۹۷). مقایسه بین نسلی نظام ارزشی افراد و نگرش به پایداری خانواده، جامعه شناسی نهاد‌های اجتماعی، ۵(۱۲)، ۳۲۶-۲۹۳.
- باقری، مسعود. نمازیان، مریم. امیری، آتنا. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین هوش معنوی با خلاقیت و انگیزه پیشرفت مورد مطالعه: دانش آموزان متوسطه ناحیه یک کرمان، کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان، بابلسر، شرکت پژوهشی طرود شمال. ۱-۲۱.
- حاجیتبار فیروزجایی، محسن؛ جامگوهری، صمد و میرعربرضی، رضا. (۱۳۹۹). امکان‌سنجی بومی سازی و موقعیتی سازی برنامه درسی در مدارس ابتدایی. مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، ۹(۴)، ۶۵-۹۰.
- حسن زاده، رمضان. مهدی نژاد گرجی، گلین. (۱۳۹۳). رابطه بین جهت‌گیری‌های انگیزشی (درونی، بیرونی و بی‌انگیزشی) و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در درس زبان انگلیسی. روان شناسی مدرسه و آموزشگاه، ۳(۳)، ۳۸-۶۰.
- زینال پور، سمیرا؛ کیهان، جواد. (۱۳۹۷). پدیدارشناسی شیوه‌های آموزش مذهبی والدین به کودکان پیش دبستانی، علوم تربیتی از دیدگاه اسلام، سال ششم، شماره ۱۱، ۶۹-۹۱.
- عابدی، ابراهیم؛ فقیهی، علی نقی؛ مصدق، هادی؛ انصاری، حسن. (۱۳۹۹). رابطه نگرش دینی با عملکرد تحصیلی؛ نقش میانجی تنیدگی تحصیلی در دانشجویان دانشگاه گیلان. مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی، سال پنجم، شماره ۴، ۹۸-۱۰۹.
- مولازاده، علیرضا؛ غلامی، محمدسعید؛ حمایلی مهربان، حمیرا. (۱۳۹۷). ارتباط هوش معنوی با موفقیت تحصیلی و انگیزه پیشرفت در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی فسا، سلامت جامعه، دوره ۷، شماره ۲، صص ۵۶-۶۴.
- یوسفی، فرزانه و تجربه کار، مهشید. (۱۳۹۴). نگرش و تاثیر آن بر یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، سومین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، قم، <https://civilica.com/doc/446182>.
- AS SABIQ, A. H., ROQIB, M., SARAH, S., & MARUF, A. M. I. N. (2022). Pesantren Students' Religious Beliefs and Attitudes toward Learning English in Indonesia. *3L: Southeast Asian Journal of English Language Studies*, 28(1).
- Nasel, D.D. (2016). *Spiritual orientation in relation to spiritual intelligence: A new consideration of traditional christianity and New Age/individualistic spirituality*. Doctoral Dissertation, University south Australia: Australia.